

Annelerin Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Yatan Prematüre Bebeklerinin Bakımına Yönelik Bilgi Gereksinimlerinin Belirlenmesi

Determination of Information Requirements of Mothers with Regard to Taking Care of their Premature Babies Who Have Hospitalised in the Neonatal Intensive Care Unit

Ayşe Kabasakal¹, Gülşen Vural²

¹Gazi Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Gazi Hastanesi, Ankara, Türkiye

²Yakındoğu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Lefkoşa, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

ÖZET

Amaç: Araştırma Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde yatan prematüre bebek annelerinin, bebeklerinin bakımına yönelik bilgi gereksinimlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı tipteki bu araştırma bir üniversite hastanesinin Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde yapılmıştır. Araştırmanın evrenini çalışanın yapıldığı hastanenin Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde yatan prematüre bebeklerin anneleri oluşturmuştur. Örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde G-power 3.1. programı kullanılmış, %80 güç ve %5 hata payı alınarak yapılan hesaplama sonucunda 77 annenin örnekleme alınması kararlaştırılmıştır. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan 80 anne araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Verilerin istatistiksel analizinde SPSS for Windows 15.0 programı kullanılmıştır. Bulguların yorumlanmasında frekans tabloları ve tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır.

Bulgular: Annelerin yarısının bebek bakımı konusunda yetersizlik hissettikleri saptanmıştır. Annelerin bebeklerinin genel vücut bakımı, beslenme, sağlık problemleri, vücut ısısının ölçülmesi/değerlendirilmesi konularında bilgi gereksinimleri olduğu saptanmıştır. Anneler bebeklerinin oda sıcaklığı, giydirmeye, uyku düzeni, ziyaretçilerin kabulü, uygun pozisyonda tutma ve yatırma konularında bilgi gereksinimleri olduğunu belirtmiştir.

Sonuç: Prematüre bebek annelerinin önemli bir kısmının yenidoğan yoğun bakım ünitelerinden taburcu olmadan önce bebek bakımı ile ilgili bilgi gereksinimleri olduğu saptanmıştır. Bu nedenle prematüre bebek annelerinin, taburcu olmadan önce bebek bakımına ilişkin bilgi gereksinimlerinin belirlenerek giderilmesi önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Prematüre, prematüre bebek, anne, bilgi gereksinimi, hemşirelik bakımı, Yenidoğan Yoğun Bakım.

Geliş Tarihi: 24.09.2018

Kabul Tarihi: 15.01.2019

ABSTRACT

Objective: This study was carried out to determine the information needs of mothers in regards to taking care of their premature babies in Neonatal Intensive Care Unit.

Methods: This descriptive study was conducted at a Neonatal Intensive Care Unit of a university hospital. Mothers of premature babies in Neonatal Intensive Care Unit constituted the universe of this study. G-power 3.1 program was used to determine the sample size. As a result of calculations made according to margin of error as 5% and power as 80%, it was decided that 77 mothers would make up the sample size of this study. 80 mothers volunteered for this research and made up the sample size. SPSS for Windows 15.0 program was used for statistical analysis of the data and frequency tables and descriptive statistics were used to evaluate the results.

Results: It was found out that 50 % of the mothers felt insufficient about how to care for their premature baby. It was determined that mothers needed information about general physical care, feeding, health problems of babies, measuring/evaluating body temperature. Mothers also stated that they needed information on optimum room temperature, clothing, sleep schedule, accepting visitors, safe handling and proper sleep positions for the baby.

Conclusion: It was determined that significant number of mothers with premature babies needed information about baby care prior to discharge from Neonatal Intensive Care Unit. Therefore, it is recommended to assess their information needs and provide education before discharge from Neonatal Intensive Care Unit.

Key Words: Premature, premature baby, mother, information needs, nursing care, Neonatal Intensive Care Unit.

Received: 09.24.2018

Accepted: 01.15.2019

ORCID IDs: A.K. 0000-0002-7894-5624, G.V. 0000-0001-7304-685X

Yazışma Adresi / Address for Correspondence: Ayşe Kabasakal Gazi Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Gazi Hastanesi, Ankara, Türkiye E-posta: ayseozatakabasakal@gmail.com

©Telif Hakkı 2021 Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi - Makale metnine <http://medicaljournal.gazi.edu.tr/> web adresinden ulaşılabilir.

©Copyright 2021 by Gazi University Medical Faculty - Available on-line at web site <http://medicaljournal.gazi.edu.tr/>

doi:<http://dx.doi.org/10.12996/gmj.2021.81>

GİRİŞ

Her yıl dünyada yaklaşık 15 milyon prematüre bebeğin doğduğu ve yaklaşık bir milyon bebeğin prematüreliliğe bağlı gelişen sorunlar nedeni ile öldüğü bildirilmektedir (1,2). Dünya Sağlık Örgütü'nün 2012 yılında yayımladığı Erken Doğum Hakkında Küresel Eylem Raporunda, dünyada prematüre doğumların %5-18 arasında değiştiği belirtilmektedir. Prematüre doğum, gelişmiş ülkeler de dâhil olmak üzere tüm dünyada neonatal mortalite ve morbidite nedenlerinin başında gelmektedir. Prematüre bebeklerin bir kısmı doğum sırasında veya doğum sonu dönemde kaybedilirken, hayatta kalanların önemli sağlık sorunları yaşadığı bilinmektedir (1, 2, 3). Prematüre bebekler farklı fizyolojik ve anatomik özellikleri nedeniyle doğum sonu dönemde ciddi sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu nedenle prematüre bebeklerin doğum sonu bakımları son derece önemlidir. Prematüre bebekler özel bakım gereksinimlerinden dolayı Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde (YYBÜ) takip edilmektedir (2, 3).

Doğum sonu dönem anne ve yenidoğanın sağlığının korunması, geliştirilmesi ve sürdürülmesi gereken kritik bir süreçtir. Bu dönemde anne hem fiziksel hem de duygusal değişimler yaşamaktadır (4, 5, 6). Prematüre bebek anneleri doğum sonu dönemin yarattığı değişikliklere uyum sağlamaya çalışırken, bir yandan da erken doğumun getirdiği sorunlarla baş etmek zorunda kalabilmektedir. Birçok çalışmada erken doğum yapan annelerin miadında doğum yapan annelere göre daha fazla stres yaşadıkları gösterilmiştir (7, 8, 9, 10). Prematüre bebeği olan anneler; şok, korku, kaygı, aciz hissetme, suçluluk, güvensizlik, gerçekliği kavramada gecikme, umutsuzluk, öfke benzeri karmaşık duygular yaşayabilmektedir (11, 12, 13, 14,15). Prematüre bebeklerin doğum sonu özel bir bakıma gereksinimlerinin olması ve bir nedenle YYBÜ tedavi olmaları annelerde ve diğer aile üyelerinde stres, kaygı hatta kriz oluşturabilmektedir (16, 17, 18, 19). Annelerde bebeklerinin bakımı ile ilgili bilgi eksikliği olması duygusal sorunların şiddetini artırabilmektedir. Annelerin prematüre bebeklerinin bakımı konusunda bilgi eksikliği giderilmediğinde, daha gergin ve kaygılı oldukları belirtilmektedir. Doğumdan itibaren hissedilen stres duygusu taburculuktan sonra da devam edebilir ve annelik rolüne uyum sağlamada zorluğa neden olabilir. Taburculuktan uzun bir süre sonra da anneler YYBÜ tecrübelerini hayatlarının en travmatik ve dramatik anlarından biri olarak hatırlamaktadırlar (18,19,20). Literatürde prematüre bebeği olan annelerin bebeklerini eve götürme zamanı geldiğinde kendilerini güçsüz, yetersiz, endişeli, şaşkın, bebeğin evde bakımı konusunda hazırlıksız hissettikleri ve bilgi gereksinimleri olduğu bildirilmiştir (18, 20, 21, 22, 23). Bu süreçte annelerin yaşadıkları olumsuz duyguların ele alınması, annelerin bakıma dâhil edilerek cesaretlendirilmesi sonucunda bebeklerin yeniden hastaneye yatışlarının azaltılması mümkün olabilir. Hemşire bu dönemde duygusal olarak hassas olan anneye ilgi ve anlayışla yaklaşmalı, bu özel bebeklerin bakımı ile ilgili konularda bilgi vermelidir. Hemşirelerin taburculuk öncesinde annelerin bebeklerinin bakımı konusunda yeterli olmasını sağlamaya yönelik girişimlerde bulunmaları gerekir. Bu dönemde YYBÜ' de çalışan hemşirelerin annelerin bilgi gereksinimlerini belirleyip hemşirelik bakımını planlayarak vermesi hem anne hem de yenidoğanın sağlığının korunmasında ve geliştirilmesinde önemlidir. Bu nedenle çalışma YYBÜ' de yatan prematüre bebek annelerinin bebeklerinin bakıma yönelik bilgi gereksinimlerinin belirlenmesi amacı ile tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Çalışmanın sonuçlarının YYBÜ' de çalışan hemşireler için farkındalık yaratacağı ve prematüre bebek annelerinin bebeklerinin bakımı için planlanacak eğitimlerde yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

GEREÇ ve YÖNTEM

Tanımlayıcı tipte yapılan araştırma, bir üniversite hastanesinin YYBÜ' de gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini, üniversite hastanesinin YYBÜ' de yatan prematüre bebek anneleri oluşturmuştur.

Örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde G-power 3.1 programı kullanılmış, %81 güç ve %5 hata payı alınmıştır. Bu hesaplamanın sonucunda örnekleme alınması gereken anne sayısı 77 olarak bulunmuştur. Örnekleme YYBÜ' de yatan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 80 anne alınmıştır.

Araştırmadan dışlanma kriterleri; Konjenital anomalisi olan prematüre bebek annelerinin bebeklerinin bakıma yönelik bilgi gereksinimlerinin farklı olacağı düşünüldüğü için bu grup araştırmaya dahil edilmemiştir.

Veriler araştırmacılar tarafından literatürden yararlanılarak (4, 6, 12, 19, 21,24, 25) ve alanında uzman olan 5 öğretim üyesinin görüşü alınarak geliştirilen anket formu aracılığı ile toplanmıştır. Otuz bir sorudan oluşan anket formu; annelerin ve bebeklerin tanımlayıcı, doğumla ilgili özellikleri ve annelerin bebek bakımı ile ilgili evde karşılaşılabilecekleri sorunları içermektedir. Prematüre bebek bakıma ilişkin sorular; bebek bakımı, beslenme, çevre ve uyku düzeni ve ziyaretçi kabulü konularını içermektedir. Anket formunun ön uygulaması 10 anne ile gerçekleştirilmiş, ön uygulama sonucunda değişiklik yapılmamıştır.

Anket formu annelere araştırmacı tarafından taburculuk öncesinde hastanesin yenidoğan yoğun bakım ünitesinin emzirme odasında yüz yüze görüşme yöntemiyle uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin değerlendirilmesinde Statistical Package Social Science (SPSS) for Windows version 15,0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Bulguların yorumlanmasında tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır.

Araştırmanın etik yönü

Araştırmaya başlamadan önce araştırmanın amaç ve kapsamını içeren bilgi formu Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Yerel Etik Kurulu'na sunulularak araştırma için etik kurul onayı (27.04.2011 tarih,120 sayılı etik kurul kararı, EK III) alınmıştır. Çalışmanın uygulanabilmesi için uygulamanın yapıldığı hastanesin Başhekimliğinden yazılı izin (21.03.2011, B.30,2.GÜN 0.HI.02.00/773 sayılı izin, EK II) alınmıştır. Ayrıca katılımcılara araştırmanın amacı anlatılarak bilgilendirilmiş onamları alınmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya katılan annelerin %48,8' i 30-39 yaş grubunda yer almaktadır. Annelerin eğitim durumuna bakıldığında, %38,8' inin yüksekokul ve üzerinde eğitim aldığı ve %61,2' sinin çalışmadığı saptanmıştır. Annelerin %67,5' inin il merkezinde yaşadığı, %92,5' inin çekirdek aileye sahip olduğu belirlenmiştir.

Annelerin doğum ve doğum sonu döneme ilişkin özelliklerine bakıldığında %53,7'sinin primipar olduğu saptanmıştır. Erken doğum öyküsü olan anneler %16,2 olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamına alınan annelerin %60,0' i bir çocuğa sahiptir. Son gebeliğini isteyerek gerçekleştiren annelerin oranı %91,3 iken, annelerin %8,7'sinin son gebeliğinin plansız olduğu görülmüştür. Son gebeliği ile bir önceki gebeliği arasında 24 aydan uzun süre bulunan annelerin oranı %65,0 olarak bulunmuştur. Annelerin %82,5'i sezaryen, %17,5'i vajinal yol ile doğumunu gerçekleştirmiştir. Annelerin %92,5'inin doğum öncesi bakım aldığı saptanmıştır. Annelerin %56,3'ü doğum ve doğum sonu döneme ilişkin bilgi almış, bilgi alanların %46,7'si gebelik riskleri, %28,9'u beslenme, %22,2'si doğum şekli, %2,2'si aile planlaması konularında bilgi aldığını ifade etmiştir.

Araştırmaya alınan bebeklerin %20'sinin gebelik yaşı 24- 28 haftalar arasındadır. Bebeklerin doğum ağırlıkları 590 gr ile 3490 gr arasında değişmektedir. Bebeklerin %63,7' sinin doğum ağırlığının 1500 gr'ın üzerinde, %55'inin cinsiyetinin ise kız olduğu saptanmıştır.

Tablo 1. Annelerin Bebeklerinin YYBÜ' de Yatmasına Yönelik Yaşadıkları Duyguların Dağılımı (n=80)

Annelerin Duyguları*	Sayı	%
Ümit ve Güven	26	32.5
Merak ve Üzüntü	26	32.5
Suçluluk	8	10.0
Endişe	13	16.3
Korku	7	8.7

* Anneler tek yanıt vermişlerdir

Annelerin erken doğum yapma ve bebeklerinin yoğun bakım ünitesinde yatmasına yönelik duygularının dağılımına bakıldığında; %32,5' i ümit ve güven duyduğunu, %32,5'i bebeğinin durumunu merak ettiğini ve üzüntü duyduğunu

ifade etmiştir. Annelerin %10'u suçluluk hissettiğini, %16,3' ünün bebeğinin büyüme ve gelişmesi ile ilgili endişeleri olduğunu, %8,7'si kaybetme korkusu yaşadığını belirtmişlerdir (Tablo 1).

Tablo 2. Annelerin Bebek Bakımı Konusunda Yeterli Hissetme Durumlarının ve Nedenlerinin Dağılımı(n:80)

Annelerin bebek bakımı konusunda yeterli hissetme durumları	Sayı	%
Yetersiz Hissediyorum	40	50.0
Yeterli Hissediyorum	40	50.0
Yetersiz Hissetme Nedenleri*		
Bakım konusunda bilgi eksikliği	12	37.5
Bakım vermekten korkma	13	40.5
Daha önce prematüre bir bebeğe bakım verme deneyiminin olmaması	7	22.5

*Bakım konusunda yetersiz hisseden 40 anneden yalnızca 32'si yetersiz hissetme nedenlerini açıklamıştır.

Annelerin %50,0' si bebek bakımı konusunda kendini yeterli hissettiğini, %50,0'si yetersiz hissettiğini söylemiştir. Annelerin %37,5' i bakım konusunda

bilgi eksikliği olduğunu, %40,5'i bakım vermekten korktuğunu ve bu nedenle yetersiz hissettiğini ifade etmiştir (Tablo 2).

Tablo 3. Annelerin Prematüre Bebeklerinin Bakımı Konusunda Bilgi Gereksinimi Duydukları Konular

Bilgi Gereksinimi Duyulan Konular	Sayı	%
Genel Vücut Bakımı*	66	82.5
Beslenme**	48	60.0
Sağlık Bakımı***	67	83.8
Sağlık Problemleri****	69	86.3
Vücut ısısının ölçülmesi/değerlendirilmesi	52	65.0
Oda Sıcaklığı	50	62.5
Giydirilmesi	36	45.0
Uyku Düzeni	37	46.3
Ziyaretçilerin Kabulü	34	42.5
Uygun Pozisyonda Tutma ve Yatırma	28	35.0

*Genel vücut bakımı; banyo, pişik, konak, ağız, burun, kulak, göz, göbek, altını açma, tırnakların kesilmesi bakım konularından en az birini ifade edenler.

**Beslenme; yeterli beslendiğinin değerlendirilmesi, vücut ağırlığının değerlendirilmesi, emzirme aralıkları ve emzirme teknikleri, besleme yöntemleri konularından en az birini ifade edenler

***Sağlık bakımı; tarama testleri, kontrol muayeneleri, aşıları takvimi, ilaçlarının verilmesi, büyüme ve gelişmesinin takibi konularından en az birini ifade edenler

****Sağlık problemleri; sarılık yönünden izlenmesi, boşaltımının değerlendirilmesi, gaz, kolik, regürjitasyon, ateş, ishal, kusma, konularından en az birini ifade edenler

Annelerin %82,5'i genel vücut bakımı, %60,0' i beslenme, %83,8'i sağlık bakımına ilişkin konularda bilgi gereksinimleri olduğunu ifade etmişlerdir. Annelerin %86,3' ünün sağlık problemleri, %65,0'inin vücut ısısının ölçülmesi/değerlendirilmesi, %62,5'inin oda sıcaklığı, %45,0'inin giydirmeye

konularında bilgiye ihtiyaçları vardır. Annelerin %46,3' ü bebeklerinin uyku düzeni, %42,5'i ziyaretçilerin kabulü, %35'i uygun pozisyonda tutma ve yatırma konularında bilgiye gereksinim duymaktadır (Tablo 3).

Tablo 4. Annelerin Bebekleri YYBÜ de Yatarken Yaşadıkları Sorunlar

Annelerin bebekle ilgili konularda yaşadıkları sorunlar	Sayı	%
Bebek bakımı ile ilgili yeterli bilgi alamama	6	7.5
Bebeğe dokunmaktan ve bakım vermekten korkma	44	55.0
Bebeği sık görememe	16	20.0
Bebeğinin durumu ve hastalığı ile ilgili bilgi alamama	14	17.5
Annelerin kendileri ile ilgili yaşadıkları sorunlar		
Ağrı	25	31.3
Uyuyamama ve dinlenememe	20	25.0
Emziremememe	20	25.0
Kaygıları ve duyguları konuşamama	11	13.7
Ulaşım sorunu	3	3.71
Tansiyon yüksekliği	1	1.3

Annelerin %55,0'i bebeklerine ilişkin yaşadıkları en önemli sorunu dokunmaktan ve bakım vermekten korkma, %20,0'si de bebeklerini sık görememek olarak ifade etmişlerdir. Anneler hastanede kaldıkları süre içinde kendileri ile ilgili yaşadıkları en önemli sorunu ağrı (%31,3), uyuyamama ve dinlenememe (%25), emziremememe (%25), kaygılarını ve duygularını konuşamama (%13,7) olarak ifade etmiştir (Tablo 4).

TARTIŞMA

Çalışmamızda yer alan annelerin bebeklerinin yoğun bakım ünitesinde yatmasına yönelik duyguları incelendiğinde; %32,5' i ümit ve güven, %32,5' i bebeğinin durumunu merak etme ve üzüntü duyduğu görülmüştür. Annelerin %10'u suçluluk hissettiğini, %16,3' ü bebeğinin büyüme ve gelişmesi ile ilgili endişeleri olduğunu, %8,7'si kaybetme korkusu yaşadığını belirtmişlerdir (Tablo 1).

Yılmaz'ın (2013) çalışmasında aileler bebeklerinin ileriye yaşamı ile ilgili düşüncelerini; kalıcı rahatsızlık ve özüre sahip olma, kaybetme korkusu, bebeğe taburculuk sonrası iyi bakamama, iyileşmesi ile ilgili endişe olarak açıklamışlardır (26). Kurnaz (2007) çalışmasında prematüre bebek annelerinin %94,7'sinin üzüntü, stres, ağlama, yalnızlık, çaresizlik, anksiyete, korku, merak, %5,3'ü suçluluk yaşadıklarını saptamıştır. Annelerin %35,5'i bebeğin büyüme ve gelişmesi ile ilgili sorun yaşadığını, %32,9'u kaybetme korkusu yaşadığını bildirmiştir (27). Çalışmamızdan elde edilen sonuçlara paralel olarak ülkemizde ve yurt dışında yapılan birçok çalışmada prematüre bebek annelerinin şok, korku, kaygı, aciz hissetme, suçluluk, güvensizlik, durumun gerçekliğini kavramada gecikme, umutsuzluk, öfke benzeri karmaşık duygular yaşadıkları saptanmıştır (11, 12, 13,14, 15). Prematüre bebek sahibi olan anneler yaşadıkları karmaşık duyguların yanında, YYBÜ ortamını korkutucu ve stres verici olarak ifade etmektedir (28). Anneler YYBÜ ile ilgili görüşlerini; parlak ışıklar, cihaz sesleri, hemşirelerin hızlı ve telaşlı hareketlerini ürkütücü olarak ifade etmişlerdir. YYBÜ' de stres yaratan bir diğer faktör de bu ünitelerde yatan bebeklerin kırılgan ve hasta görüntüsüdür. Bebeklerin kuvvözde ve hareketsiz oluşu, solunum cihazına bağlı olması, ağzından veya burundan giren sondalar, damar yolları ve etrafındaki kablolar anneler tarafından kaygı verici olarak algılanmaktadır (11, 29,30,31). YYBÜ' de çalışan hemşirelerin annelerle tıbbi sözcüklerden uzak, anlaşılır bir dille iletişim kurmaları önemlidir. Anneler YYBÜ' sinin genel görünümü, kuvvöz, bebeğe bağlı olan tıbbi aletler, damar yolları, solunum cihazının bebekle bağlantıları benzeri uygulamalar hakkında da bilgilendirilmelidir. Hemşirelerin annelerin yaşadıkları duyguları ifade etmelerine olanak sağlayan ortamlar yaratarak çalışmamızda ifade edilen; bebeğe ilişkin ümit, güven duygusunu geliştirmeleri, merak, üzüntü, suçluluk, endişe, korku duygularını ele alarak olumlu yaklaşımlar geliştirmeleri gerekmektedir.

Çalışmamızda annelerin yarısı bebek bakımı konusunda kendilerini yeterli hissettiklerini, yarısı ise yetersiz hissettiklerini söylemiştir. Anneler yetersiz hissetme sebeplerini; bakım konusunda bilgi eksikliği, bakım vermektan korkma ve daha önce prematüre bir bebeğe bakım vermemiş olmak olarak ifade etmişlerdir (Tablo 2). Arslan ve Turgut (2013) çalışmalarında prematüre bebek annelerinin yarısına yakınının evde bebeğe bakım verme konusunda kendilerini yeterli algılamadıkları görülmüştür (20). İçel (2016) çalışmasında prematüre bebek annelerinin %80' inin bebek bakımı ile ilgili bilgilerini yeterli bulmadıklarını saptamıştır (22). Çelen'in (2013) çalışmasında annelerin %19,6'sı prematüre bebek bakımı konusunda kendilerini yeterli hissetmediklerini ve %48,5'i prematüre bebek bakımıyla ilgili şu an kaygı yaşadığını, %36,1'i taburcu olduktan sonra bebek bakımıyla ilgili kaygı yaşayabileceklerini saptanmıştır (32).

Annelerin evde bebek bakımı konusunda kendilerini yeterli hissetmelerini sağlamak için hemşirelerin bebek taburcu olmadan önce anneyi hazırlaması gerekir. Bu amaçla annenin hastanede bebeğin bakımına aktif olarak katılımını sağlamak önemlidir. Başlangıçta annenin prematüre bebeğine yavaş ve nazıkçe dokunması daha sonra temel bakım uygulamalarından (beslenme, alt değiştirme, kucağa alma, bebek özel bir aletle taburcu olacak ise aletin kullanımı konusunda bilgilendirme vb.) başlayarak annenin bebeğin bakımında daha fazla yer almasını sağlamak ve kendisini yeterli hissetmesine yardımcı olmak gerekir. Annelerin ziyaretçi konumundan, bakımda aktif rol üstlenen ve karar veren konumuna geçmesi fırsat vermek gerekir. Bakımda yer alan anneler profesyonel meslek üyelerince üstlenilen ebeveynlik ve bakım rolünü yeniden elde ettiklerini düşünerek kendilerini bebek bakımında daha yetkin hissedebilirler (19, 33). Çalışmamızda yer alan annelerin %82,5'i bebeklerinin genel vücut bakımı, %60,0'i beslenme, %83,8'i sağlık bakımına ilişkin konularda bilgi gereksinimleri olduğunu ifade etmiştir. Annelerin %86,3'ünün sağlık problemleri, %65,0'inin vücut ısısının ölçülmesi/değerlendirilmesi, %62,5'inin oda sıcaklığı, %45,0'inin giydirmeye konularında bilgi ihtiyaçları olduğu saptanmıştır. Annelerin %46,3'ünün uyku düzeni, %42,5'i ziyaretçilerin kabulü, %35'i uygun pozisyonda tutma ve yatırma konularında bilgi gereksinimi bulunmaktadır (Tablo 3). Bu konuda yapılan diğer çalışmaların sonuçları çalışmamızdan elde edilen bulguları destekler niteliktedir. Arslan ve Turgut'un (2013) çalışmasında prematüre bebek annelerinin %44,1'i banyo yaptırmaya, %35,3'ü besleme, %33,4'ü kucağa alma-tutma, %31,5'i enfeksiyon, gaz çıkarma, ağlama, oda ısısını ayarlama konularında bilgi gereksinimleri olduğu saptanmıştır (20). İçel' in (2016) çalışmasında annelerin %53,6' sının prematüre bebeğinin bakımında biraz güçlük yaşadığı bulunmuştur. Annelerin %46,4' ünün prematüre bebeğini beslerken biraz güçlük yaşadığı saptanmıştır (22).

Çelen (2013) çalışmasında prematüre bebek annelerinin kendilerini yeterli hissetmedikleri bakım alanlarını, bebeğin solunumunu sayma ve değerlendirme (%67), pamukçuk bakımı verme (%55,7) olarak bildirmiştir (32). Yapılan çalışmalar annelerin önemli bir çoğunluğunun taburculuk öncesi bebek bakımı ile ilgili birçok konuda bilgi gereksinimleri olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar bize anne ve bebeklerin taburculuk öncesi birlikte ele alınması gerektiğini göstermektedir. Annelerin bebek bakımı ile ilgili bilgi gereksinimleri giderildikten ve bebeğin bakımı ile ilgili beceri kazandıktan emin olunduktan sonra taburcu edilmesi gerekmektedir. Annelerin evde yaşadıkları sorunlarla ilgili danışmanlık alabilecekleri iletişim kanallarının ve prematüre bebeklerinin bakımı konusunda yardım alabilecekleri evde bakım hizmetlerinin de bulunması gerekmektedir. Böylece bebek bakımı konusunda yeterli hissedilen annelerin özgüveni artacak anne ve bebek açısından daha olumlu sonuçlar elde edilecektir.

Çalışmamızda annelerin yarısından fazlası yaşadıkları en önemli sorunu bebeklerine dokunmaktan ve bakım vermektan korkma, %20' si bebeklerini sık görememek, %17,5' i bebeğin durumu ve hastalığı ile ilgili bilgi alamamak olarak ifade etmişlerdir. Annelerin %31,3'ü kendileri ile ilgili yaşadıkları en önemli sorunu; doğum sonu ağrı, %25'i uyuyamama ve dinlenememe, %25'i emzirememe, %13,7'si kaygılarını ve duygularını konuşamama olarak belirtmişlerdir (Tablo 4). Yılmaz'ın (2013) çalışmasında prematüre bebek annelerinin en önemli ihtiyaçlarının; bilgi almak, bebeği görmek, eş desteği ve ağrı kontrolü olduğu belirlenmiştir (26). Sola ve Diken' in (2008) çalışmasında prematüre bebek annelerinin %60,6'sı bebekleri hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir. Aynı çalışmada annelerin %35,7'si problemleri hakkında konuşabilecekleri bireylere gereksinim duyduklarını ifade etmiştir (34). Kurnaz (2007) annelerin yaşadıkları sorunları; bebeklerine dokunup bakım vermektan korkma, bebeklerinden ayrı olma, emzirememe, yeterince dinlenememe ve ağrı olarak belirlemiştir (27). Annelerin duygularını dikkatli, ön yargısız ve empati ile dinlemek sorunlara ve gereksinimlere odaklanmayı sağlayarak çözümü kolaylaştıracaktır.

Postpartum ağrı, dinlenememe, yorgunluk, uyku benzeri sorunlar emzirme ve anne-bebek etkileşimini olumsuz etkileyebilir (35). Çalışmamızda ve diğer çalışmalarda annelerin yaşadığı önemli sorunlardan biri de ağrı olarak ifade edilmiştir (36,37, 38) Doğum sonu annelerin hissettikleri ağrı kolay kontrol edilebilen bir sorun olmakla birlikte, yapılan çalışmalar ağrının yeterince kontrol edilemediğini ve annelerin bebekleri ile etkileşimlerini olumsuz etkilediğini göstermektedir. Bu nedenle prematüre bebek annelerinin bebekleri ile etkileşimlerinden önce ağrı açısından değerlendirilmeleri ve ağrı kontrollerinin sağlanmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Annelerin ağrıları kontrol altına alındıktan sonra kendilerinin ve bebeklerinin ihtiyaçlarını karşılamada daha yeterli olacakları düşünülmektedir (36, 37, 38).

Miadında doğan bebeklerde olduğu gibi prematüre bebeklerde de ideal besinin anne sütüdür. Prematüre bebeklerde doğumdan sonra ilk saatlerden itibaren ağıza verilen birkaç damla kolostrumun hayati önem taşıdığı belirtilmektedir. Prematüre bebek memeyi ememeyecek durumda olduğunda anne sütünün doğumdan hemen sonra sağlanması, bebeğe verilebiliyor ise verilmesi gerekir. Sütün kalan kısmının uygun koşullarda saklanması ve bebek uygun olduğunda verilmesi gerekmektedir (39). Çalışmamızdan elde edilen önemli bir sonuç annelerin dörtte birinin emzirme sorunu yaşadıklarıdır (Tablo 4). Prematüre bebeklerin YYBÜ' de annelerinden ayrı olması, entübasyon ve mekanik ventilatör ihtiyacı, bebeklerin emme-yutma koordinasyonunun gelişmemiş olması ve annelerin prematüre bebeklerini kucaklarına almakta zorlanması nedeni ile emzirme olumsuz etkilenebilmektedir (39, 40, 41). Anneler prematüre bebeklerinin sağlık durumunun belirsizliği ve yaşadıkları olumsuz duygulara bağlı olarak zorlanabilmektedir (12, 13, 14, 15). Emzirmenin erken dönemde başlayabilmesi için annenin emzirme ile ilgili olumlu duygular içinde olması ve emzireceğine ilişkin yeterli ve güvenli hissetmesi gerekmektedir (42, 43). Dolayısıyla emme açısından uygun olan prematüre bebeklerin ve annelerin doğum sonu dönemde en kısa sürede buluşması ve prematüre bebeğin annenin kucağına verilmesi gerekir. Anneye emzirme ve süt sağma konularında da eğitim verilmeli annenin sütünü üniteye sağması için uygun ortam oluşturulmalıdır. Annelerin bebeklerini her fırsatta ziyaret etmelerine olanak sağlanarak, bebeklerinin bakımına aktif olarak katılımlarının desteklenmesi gerekir.

SONUÇ

Çalışmamızda annelerin önemli bir kısmının prematüre bebeğin bakımı ile ilgili bilgi gereksinimleri olduğu ve bebeklerine dokunmaktan korktukları belirlenmiştir. Ayrıca annelerin doğum sonu ağrı, uyku ve dinlenememe, kaygılarını ve duygularını konuşamama benzeri sorunları yaşadıkları tespit edilmiştir. Profesyonel meslek üyelerinin bütün ilgisi bu dönemde bebeğe yönelmekte ve anneler ihmal edilebilmektedir. Hemşireler anne ve bebeği birlikte ele alan bütüncül bir bakım uygulamalıdır. Hemşire anneye empati ile yaklaşmalı, bebek hakkında kaygılarını dile getirmesi için fırsat vermemelidir. Hemşire annenin yoğun bakım ortamına ve bebeğine uyumunu desteklemek için özen göstermeli ve üniteyi tanıtmalıdır. Yurt dışında yaygın olarak uygulanan prematüre bebek annelerinin duygularını paylaşabilecekleri destek gruplarının hemşireler tarafından oluşturulması önemli olacaktır. Ayrıca annelerin doğum sonu döneme ve prematüre bebeğin bakımına yönelik farklı gereksinimlerini belirleyecek araştırmaların yapılması önerilmektedir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması bildirmemiştir.

KAYNAKLAR

- Howson CP, Kinney MV, Mcdougall L, Lawn JE. Born Too Soon: Preterm birth matters. *Reproductive Health* 2013; 10(Suppl 1): S1.
- March of Dimes, PMNCH, Save the Children, WHO.: Born Too Soon: The Global Action Report on Preterm Birth. (Howson CP, Kinney M, Lawn JE eds.). Geneva: World Health Organization; 2012.
- Eras Z, Atay G, Şakrucu, ED, Bingöler EB, Dilmen U. Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde gelişimsel destek. *Şişli Etfal Hastanesi Tıp Bülteni* 2013; 47: 97-103.
- Balkaya AN. Postpartum dönemde annelerin bakım gereksinimleri ve ebe-hemşirenin rolü. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2002; 6: 42-9.
- Bağcı S, Altuntuğ KA. Annelerin doğum sonunda yaşadıkları sorunlar ve yaşam kalitesi ile ilişkisi. *Journal of Human Sciences* 2016; 13: 3266-3279.
- Gölbaşı Z. Postpartum dönemde erken taburculuk, evde bakım hizmetleri ve hemşirelik. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2003; 7: 15-22.
- Vigod SN, Villegas L, Dennis CL, Ross LE. Prevalence and risk factors for postpartum depression among women with preterm and low-birth-weight infants: a systematic review. *An International Journal of Obstetrics & Gynaecology* 2010; 117: 540-50.
- Busse M, Stromgren K, Thorngate L, Thomas KA. Parents' responses to stress in the neonatal intensive care unit. *Critical Care Nurse* 2013;33: 52-60.
- Alkozei A, McMahon E, Lahav A. Stress levels and depressive symptoms in NICU mothers in the earlypostpartum period. *The Journal of Maternal-Fetal & Neonatal Medicine* 2014; 27: 1738-43.
- Cho S, Kim SJ, Kwon MS, Cho H, Kim EH, Jun EM, Lee S. The Effects of Kangaroo Care in the Neonatal Intensive Care Unit on the Physiological Functions of Preterm Infants, Maternal-Infant Attachment, and Maternal Stress. *Journal of Pediatric Nursing* 2016; 31: 430-438.
- Uludağ A, Ünüoğlu İ. Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde izlenen bebeklerin annelerinde stres oluşturan faktörler; stresle başa çıkmada birinci basamağın rolünün belirlenmesi. *Konuralp Tıp Dergisi* 2012; 4: 19-26.
- Manav G, Yıldırım F. Term ve preterm bebek annelerinin bebeklerini algılama durumları. *Cumhuriyet Tıp Dergisi* 2010; 32: 149-157.
- Ribeiro CV, Soares MC, Torres AMP, Rosa SV, Meincke SMK. Meanings of prematurity for mothers of newborns admitted to a neonatal intensive care unit. *Journal of Nursing, UFPE on line, Recife* 2014; 8: 3106-11.
- Spinellia M, Frigerioa A, Montalia L, Fasoloa M, Spadab MS, Mangilic G. 'I still have difficulties feeling like a mother': The transition to motherhood of preterm infants mothers. *Psychology & Health* 2016; 31: 184-204.
- Steyn E, Poggenpoel M, Myburgh C. 'Lived experiences of parents of premature babies in the intensive care unit in a private hospital in Johannesburg, South Africa. *Curatation* 2017; 40: 1-8.
- Lakatos PP, Matic, T, Carson, M.C, Williams ME. Building Relationships Integrating Infant Mental Health Services in a Newborn and Infant Critical Care Unit. *Zero to Three* 2017; 38: 19-25.

- Uslu S, Yüksel A, Uslu A, Turan B, Bülbül A, Egici MA, Albayrak S, Bektumur G. İstanbul'da Yenidoğan Yoğun Bakım Üniteleri (2014-2015). *Şişli Etfal Hastanesi Tıp Bülteni* 2016; 50: 14-19.
- Erdeve Ö, Atasay B, Arsan S, Türmen T. Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde yatış deneyiminin aile ve prematüre bebek üzerine etkileri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 2008; 51: 104-109.
- Erdeve Ö. Aile Merkezli Bakım ve Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi Tasarımında Ailenin Yeri. *Gülhane Tıp Dergisi* 2009; 51: 199-203.
- Arslan TF, Turgut R. Prematüre Bebek Annelerinin Evdeki Bakım Gereksinimleri ve Bakım Verme Yeterliliklerini Algılama Durumları. *DEUHYO ED* 2013; 6:119-124.
- Başer M, Mucuk S, Korkmaz S, Seviğ Ü. Postpartum dönemde anne ve babaların yenidoğan bakımına ilişkin gereksinimlerinin belirlenmesi. *Sağlık Bilimleri Dergisi* 2005; 14 (Ek sayı: Hemşirelik Özel Sayısı): 54-58.
- İçel M. Prematüre Bebeği Olan Annelerin Taburculuk Sonrası Evde Bakımda Yaşadıkları Güçlüklerin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Koç Üniversitesi*; 2016.
- Duman NB. Postpartum Erken Taburculuk Sonrası Evde Bakım. *TAF Preventive Medicine Bulletin* 2009; 8: 73-82.
- Çalışkan Z, Bayat M. Annelerin Bebek Bakımı Uygulamaları ve Etkileyen Faktörler: Bir Kapadokya Örneği. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2011; 14: 23-30.
- Ergin F, Aksu H, Demiröz H. Doğum Öncesi ve Doğum Sonrası Bakım Hizmetlerinin Nicelik ve Niteliği. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2010; 13: 1-9.
- Yılmaz E. Prematüre ve Düşük Doğum Ağırlıklı Bebeği Olan Ailelerin Gereksinimlerini Belirleme. *Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Haliç Üniversitesi*; 2013.
- Kurnaz E. Bebeği Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Olan Annelerin Endişeleri ve Bakım Gereksinimleri. *Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi*; 2007.
- Konukbay D, Arlan F. Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde yatan yenidoğan ailelerinin yaşadıkları güçlüklerin belirlenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2011; 14: 16-22.
- Lonio C, Colombob C, Brazzodurob V, Mascheronia E, Confalonieri E, Castoldi F, Lista G. Mothers and Fathers in NICU: The Impact of Preterm Birth on Parental Distress, Europe's *Journal of Psychology* 2016; 12: 604-62.
- Lakatos PP, Matic T, Carson MC, Williams ME. Building Relationships Integrating Infant Mental Health Services in a Newborn and Infant Critical Care Unit. *Zero to Three* 2017; 38:19-25.
- Browne JV, Talmi A. Infant mental health for medically fragile babies in intensive care and their families. *Zero to Three* 2017; 37: 18-26.
- Çelen R. Prematüre Bebeği Olan Anne ve Babaların Kaygı Düzeyleri ve İlişkili Faktörler. *Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi*;2013.
- Çelebioğlu A. Yenidoğanın Hastaneye Kabulünde Ebeveynlerin Duyguları ve Hemşirelik Yaklaşımı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi ISSN:1303-5134. 2004*; 1-8.
- Sola C, Diken İH. Gelişimsel Gerilik Riski Altındaki Prematüre ve Düşük Doğum Ağırlıklı Çocuğa Sahip Annelerin Gereksinimlerinin Belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi* 2008; 9: 21-36.
- İşık G, Nuray Cetişli E, Başkaya VA. Doğum Şekline Göre Annelerin Postpartum Ağrı, Yorgunluk Düzeyleri Ve Emzirme Öz-Yeterlilikleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi* 2018;11: 224-232.
- Çapık A, Özkan H, Apay SE. Loğusaların Doğum Sonu Konfor Düzeyleri ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi* 2014; 7: 186-192.
- Pınar G, Doğan N, Algier L, Kaya N, Çakmak, F. Annelerin doğum sonu konforunu etkileyen faktörler. *Dicle Tıp Dergisi* 2009; 36: 184-190.
- Amanak K, Karaçam Z. Sezaryen ile doğum yapan kadınların postpartum erken dönemde öz bakım ve bebek bakımı konularında yaşadıkları sorunların belirlenmesi. *Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Dergisi* 2018; 28: 17-22.
- Türk Neonatoloji Derneği. Prematüre ve Hasta Term Bebeğin Beslenmesi Rehberi 2018 Güncellemesi. 2018.
- Meier P, Patel A, Wright K, Engstrom JL. Management of breastfeeding during and after the maternity hospitalization for late preterm infants *Clin Perinatol* 2013; 40: 689-705.
- Özdoğan T, Aldemir EY, Kavuncuoğlu S. Orta Derece ve Geç Prematüre Bebekler ve Sorunları. *İstanbul Kanuni Sultan Süleyman Tıp Dergisi* 2017; 6: 57-64.
- Moberg KU. Oxytocin effects in mothers and infants during breastfeeding. *Infant* 2013; 9:201-206.
- Özcan ÇY, Tokat MA. Vajinal Doğumda Verilen Oksitosin İndüksiyonun Emzirmeye Etkisi: Literatür İncelemesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi* 2015; 12: 170-174.